

اقتصاد بدون نفت

بیانات امام خامنه ای
پیرامون



آقایان تکنوکرات در چاه های نفت را می شود بست...

من هفده هجده سال قبل به دولتی که در آن
زمان سر کار بود و به مسئولان گفتم کاری کنید
که ما هر وقت اراده کردیم، بتوانیم در چاههای
نفت را ببندیم. آقایان به قول خودشان
"تکنوکرات" لبخند انکار زدند که مگر میشود؟!
بله، میشود؛ باید دنبال کرد. باید اقدام کرد،
باید برنامه ریزی کرد. ۱۳۹۲/۱/۸



بسم الله الرحمن الرحيم

آقایان تکنوکرات در چاه های نفت را میشود بست....

«اقتصاد ما دچار این اشکال است که وابسته‌ی به نفت است. ما باید اقتصاد خودمان را از نفت جدا کنیم؛ دولتهای ما در برنامه‌های اساسی خودشان این را بگنجانند. من هفده هجده سال قبل به دولتی که در آن زمان سر کار بود و به مسئولان گفتم کاری کنید که ما هر وقت اراده کردیم، بتوانیم در چاههای نفت را ببندیم. آقایان به قول خودشان "تکنوکرات" لبخند انکار زدند که مگر میشود؟! بله، میشود؛ باید دنبال کرد، باید اقدام کرد، باید برنامه‌ریزی کرد. وقتی برنامه‌ی اقتصادی یک کشور به یک نقطه‌ی خاص متصل و وابسته باشد، دشمنان روی آن نقطه‌ی خاص تمرکز پیدا میکنند.»^(*)

سقوط قیمت نفت و توپنه ها

سقوط ناگهانی قیمت نفت در اواسط دهه ۸۰ میلادی، سومین تحول ناگهانی بازار جهانی نفت، پس از افزایش بهای سال‌های ۷۴-۱۹۷۳ و صعود مجدد قیمت‌ها در ۸۰-۱۹۷۹، به‌شمار می‌آید. در دهه ۷۰ میلادی، افزایش قیمت نفت (با برنامه‌های اوپک)، سرمایه مالی فراوانی را به خزانه کشورهای فروشنده نفت سرازیر کرد. طبیعی بود که افزایش قیمت، به هیچ وجه نمی‌توانست مطلوب خریداران و نیازمندان نفت منطقه‌ی غرب آسیا و شمال آفریقا باشد. در این شرایط بود که انقلاب اسلامی ایران، تنها یک سال مانده به فرارسیدن دهه ۸۰ میلادی، به وقوع پیوست و جهت‌گیری سیاست داخلی و خارجی ایران را دستخوش چرخشی ۱۸۰ درجه‌ای کرد. آغاز جنگ تحمیلی بعثیون عراق علیه ایران و مقاومت غیرتمندانه ملت علیه متجاوزان، بیش از پیش توجهات را به منطقه، نفت و نظام انقلابی ایران متمرکز کرد.

اوپک -«جمع نفتی‌های بزرگ جهان»- که دهه ۷۰ را با قدرت‌نمایی گذرانده بود، این بار نتوانست وحدت نظر اعضای خود را حفظ کند. برخی اعضای اوپک، در بحران کاهش قیمت نفت در دهه ۸۰ میلادی، بی‌توجه به منافع بلندمدت خود و دیگر کشورهای عضو، نسبت به فروش انبوه نفت در بازارهای جهانی، با شرایط آسان و قیمت ارزان و متجاوز از سهمیه تعیینی خود

اقدام کردند. عمق این اختلافات زمانی خود را آشکارتر نشان داد که گمانه‌زنی‌ها به واقعیت نزدیک و نزدیک‌تر می‌شد: تضادهای ایدئولوژیک انقلاب نوحاسته اسلامی مردم ایران با ایدئولوژی حاکم بر برخی کشورهای همسایه، داشت معادلات «اقتصادی» را، به معادلات «سیاسی» تبدیل می‌کرد.

جمهوری اسلامی ایران، از همان آغاز روند کاهش قیمت نفت، تحولات جهانی را با دقت فراوانی زیر نظر گرفت. در این میان، آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای، در مقام ریاست جمهوری اسلامی ایران، موثرترین زبان گویای جمهوری اسلامی در سراسر روند حوادث نفت بود. آیت‌الله خامنه‌ای، افزون بر آن که به عنوان بالاترین مسئول کشور پس از بنیانگذار انقلاب حضرت امام خمینی رحمه‌الله، نظارت و هدایت اداره کشور را برعهده داشتند، در سخنرانی‌ها و گفتگوهای گوناگون خود به این معضل ناگهانی واکنش نشان می‌دادند. تحلیل‌ها و تبیین‌های آیت‌الله خامنه‌ای، حکایت از «توطئه» ای داشت که در بحبوحه حوادث جنگ تحمیلی، قصد داشت بزرگترین منبع درآمد کشور انقلابی و در حال دفاع ایران را با سختی‌های متعددی روبرو کند؛ توطئه‌ای که در وهله اول، ردپای کشورهای فرامنطقه‌ای در آن به‌روشنی دیده می‌شد: «مسأله‌ی نفت همان‌طور که قبلاً هم گفتیم یک توطئه‌ی تمام عیار است. در درجه‌ی اول علیه جمهوری اسلامی و برخی کشورهای مترقی دیگر در این منطقه و در درجه‌ی بعد علیه همه‌ی ملتها و همه‌ی کشورهای تولیدکننده‌ی نفت. پدیدآورنده‌ی این توطئه هم در اصل دولت انگلیس است که در بحبوحه‌ی این پیروزی رزمندگان اسلام که احتمال می‌دادند به خاطر این پیروزی یک قدری وضع نفت از لحاظ خریداران دچار دشواری بشود و قیمت نفت بالا برود، برای پیشگیری و مقابله‌ی با این احتمال بالا رفتن قیمت، باز در این بحبوحه قیمت را پائین آورد.»^(۱)

در این میان، خبرهایی به گوش مسئولان جمهوری اسلامی می‌رسید که بعضی کشورهای عضو اوپک، به‌دلایلی قصد همراهی با سیاست کاهش قیمت نفت را دارند. آیت‌الله خامنه‌ای در یکی از خطبه‌های نماز جمعه، از این اقدامات پنهان در حضور ملت پرده برداشتند:

«این یک توطئه‌ی استکباری بزرگ است و ما احتمال می‌دهیم البته به صورت یقین نمی‌گوئیم و کسی را هم متهم نمی‌کنیم فعلاً، اما احتمال می‌دهیم که در داخل اوپک هم برخی از تولیدکنندگان با این توطئه‌ی جهانی که علیه اوپک هست متأسفانه همکاری کرده باشند. خدا

کند این احتمال درست نباشد و ما این را درست نفهمیده باشیم و الا کار مشکل خواهد شد برای آن کشورها و آن دولت‌هایی که یک چنین توطئه‌ی خبیثانه‌ای را علیه اوپک و علیه ملت‌های خودشان با دشمنان این ملتها در آن همدستی کرده باشند؛ این یک توطئه است. ما تلاش اصلی خودمان را در این راه گذاشتیم که با این توطئه مقابله کنیم و مقابله هم کردیم.»^(۲)

این در حالی بود که در همان هنگام، برخی دیگر از کشورهای عضو و حتی فروشندگان نفت خارج از اوپک مانند کشورهای آمریکای لاتین از وضع به وجود آمده ناراضی بودند: «بیشتر کشورهای عضو اوپک از این وضع ناراحتند. فرستاده‌هایی که ما فرستادیم که به کشورهای آفریقائی که تولیدکننده‌ی نفت بودند، چه به کشورهای آمریکای لاتین، مثل ونزوئلا و مکزیک که تولیدکننده‌ی نفت بودند، اگر چه بعضیشان عضو اوپک هم نیستند و هیأت‌هایی که بعداً هم می‌فرستیم به کشورهای دیگر همه این حقیقت را به ما نشان می‌دهد که بیشتر این کشورهای تولیدکننده‌ی نفت از این وضع ناراحتند. یعنی میلیون‌ها انسان از این توطئه ضربه خواهند دید و ضرر خواهند کرد.»^(۳)

با این حال، آیت‌الله خامنه‌ای، تنها ده روز پس از خطبه نماز جمعه تهران، در یک گفتگوی رادیویی، درباره برخی عناصر دخیل در بحران نفتی، صریح‌تر صحبت کردند: «چیزی که مایه‌ی تأسف ماست این است که متأسفانه برخی از اعضای اوپک در این کار در این توطئه برخورد قوی و قاطع لازم را نکردند و حتی قرائنی وجود دارد که به ما می‌گوید که اینها در اصل این توطئه شرکت هم داشتند، و ما نمی‌توانیم به آسانی از سر این قضیه بگذریم. برخی از کشورها در برخورد با این توطئه خوب آمدند مثل کشورهای الجزائر و لیبی که در این اجلاس سه‌جانبه‌ای که با ما داشتند مواضع‌شان را به صورت قاطع اعلام کردند، لکن برخی دیگر از کشورها مثل عربستان و کویت متأسفانه هیچگونه همکاری و همراهی در این مورد نکردند. حتی سعودی‌ها اعلان کردند که در مورد فروش نفت خودشان، خودشان تصمیم‌گیرنده هستند و پای‌بند به تعهدات اوپک نیستند در حالی که پای‌بند بودن عربستان به تعهدات اوپک این برای عربستان ضرری ندارد، این برای آنها فایده دارد.»^(۴)

جمهوری اسلامی، در برابر این ناسازگاری برخی کشورهای عضو اوپک با منافع مجموعه کشورهای فروشنده نفت، به شدت کوشید که در ابتدا، «خیرخواهانه» عمل کند. استدلال این بود که ضربه به اوپک به هر دلیلی، به کشور ضربه زنده هم آسیب خواهد زد و کاهش قیمت نفت برای عاملان آن هم خطرناک خواهد بود:

«آنچه که عربستان دارد می گوید که می خواهد انجام بدهد، یعنی خودش تنها تصمیم گیری بکند، در میزان تولیدش و در مورد قیمت، این به زیان خود عربستان هم هست. اگر آنها پای بند به تعهدات اوپک بمانند و همکاری با اوپک را نقض نکنند، این به زیان آنها نیست به نفعشان هست. البته این برخورد با اوپک یک برخورد غیرقابل تحملی است این ضربه ای به اوپک است، ضربه ای به ملت های اسلامی است و ما باید بگوئیم ضربه را با ضربه پاسخ می دهیم. ما نمی توانیم در مقابل این قضیه بی تفاوت بمانیم. به خصوص که این به ما فقط مربوط نمی شود، بسیاری از ملت های اوپک از ما خیلی بیشتر ضربه می بینند.»^(۵)

با این حال، این خیرخواهی باعث نمی شد که موضع قاطعانه نظام انقلابی ایران پنهان بماند. آیت الله خامنه ای، همان موقع هشدار دادند که جمهوری اسلامی، حربه های قاطع تری هم برای مقابله با این جریان در اختیار دارد:

«ما مرز طولانی ای در آب های خلیج فارس داریم و مجوز هم برای این که در این زمینه ها اقدام قاطعی بکنیم از لحاظ افکار عمومی عالم و از لحاظ قوانین بین المللی وجود دارد. زیرا که برخی از کشورها اعلان کردند و قبول کردند که برای عراق نفت می فروشند. عراق یک کشور در حال جنگ هست با ما و همان طور که همه ی دنیا قبول دارند که ما کشتی های تجارتهای را در تنگه ی هرمز و در گذرگاه این کشتی ها می توانیم بازرسی کنیم تا ببینیم که آیا برای عراق چیزی دارد یا ندارد و همین طور همه قبول خواهند کرد اگر ما یک روزی تصمیم بگیریم که نفتی را که برای عراق فروش می رود مصادره کنیم یا روی آن نظارت داشته باشیم. بنابراین همان طور که ملاحظه می کنید این کشورها که الان دم از ناسازگاری با اوپک می زنند خیلی هم آسیب پذیر هستند. ما مایل هستیم که باز هم به این کشورها توصیه کنیم، تأکید کنیم که همکاری با اوپک را بر عدم همکاری با اوپک ترجیح بدهند، زیرا که این متضمن نفع خود آنهاست و نفع اوپک هم هست.»^(۶)

تاکید رهبر انقلاب بر مقابله هماهنگ با کاهش قیمت نفت در دیدار رئیس جمهور ونزوئلا [۲۰ دی ماه ۱۳۹۳]

این قاطعیت، تنها به اعلام موضع مسئولان کشور محدود نبود. آیت الله خامنه ای در دیدار با دانشجویان دانشگاه تهران، و در پاسخ به دانشجویی که از «فعال نبودن سیاست خارجی کشور» انتقاد می کرد، برخی از اقدامات قاطع مسئولان وزارت خارجه در مقابله با توطئه کشور همسایه را به عنوان شاهد، بیان کردند:

«در حدود شاید پنجاه پیک، حدوداً، پنجاه پیک ما به کشورهای مختلف از طریق وزارت خارجه فرستادیم و این کاری است که وزارت خارجه طبعاً می کند دیگر، البته عده ای با پیام من رفتند، عده ای با پیام وزیر خارجه رفتند، شاید چند نفری با پیام آقای نخست وزیر رفتند و پیامهای مختلف به کشورهای مختلف نه، تلاششان خیلی خوب بوده و محافظه کارانه هم نیست. ما عربستان سعودی همین اخیراً باز ما چون از آن روز تا حالا سه هیأت از طرف ما به عربستان سعودی رفتند، سه پیک. هر کدام رفتند درباره نفت و درباره جنگ مطالبی را گفتند، همین آخری که رفت آن جا جوری حرف زده که برادر پادشاه عربستان سعودی گفته شما می خواهید تهدید کنید ما را؟ اگر تهدید می کنید من حاضر نیستم گوش کنم، ایشان گفته که نه حالا شما گوش کنید به نفعتان است به صرفه تان است که گوش کنید و ادامه داده همان حرفها را مجدداً گفتند یعنی لحن خیلی قوی و قاطع، البته ما تهدید نمی خواهیم بکنیم کسی را، این را من بگویم و ما اعلام هم خواهیم کرد موضع رسمی ما این است. ما کشورهای منطقه را نمی خواهیم تهدید کنیم، اینها با جوسازی می خواهند اینجور وانمود کنند که ایران ما را تهدید کرده و در مقابل تهدید از آمریکا امتیاز بگیرند، کمک بگیرند یا نیروی نظامی درست کنند و عملاً ما را تهدید کنند.»^(۷)

بهترین راه کاهش خسارت

ماهیت حوادث امروز نفت جهان، چندان هم متفاوت از ماهیت حوادث بیست و چند سال پیش نیست. حضرت آیت الله خامنه ای، همان موقع بهترین راه کاهش خسارات چنین اقدامات خصمانه ای را تنها و تنها در نگاه به درون و استقلال اقتصادی می دیدند:

«نفت اپک ... تأثیر تعیین کننده ای در حیات دنیا -نمیشود گفت در اقتصاد دنیا- اصلاً در حیات جهان داشت، اینجور دارند ضدش [عمل] میکنند، و ناگهان قیمت را از بیست و شش [دلار] آوردند

به نصف... یعنی دنیا اینجور است، دنیا بی‌رحم است حتی در مقابله‌ی با اپک - که تشکیلاتی است با آن عظمت و یک عده صادرکننده‌ی محکم که اینها دنیا را دارند اداره میکنند- اینجور با آن بازی میکنند و له‌اش میکنند. بنابراین ما باید حساب کار خودمان را داشته باشیم.»^(۸)

این همان راه‌حلی است که امروز هم بهترین و موثرترین راهکار کاستن از اثرات اقدامات خصمانه همیشگی برخی دشمنان است:

«بارها ما گفته‌ایم کاری کنید که وابستگی مالی کشور به نفت کم و کم و کمتر بشود؛ خب، شما ملاحظه می‌کنید در ظرف مدت کوتاهی قیمت نفت را به نصف می‌رسانند. وقتی ما وابسته به نفت باشیم، مشکل برای ما درست می‌شود؛ این فکر را باید کرد. از جمله‌ی بزرگ‌ترین مسئولیت‌های مسئولین کشور همین است که کاری کنند اگر دشمن دلش نخواست تحریم را بردارد، به رونق کشور و پیشرفت کشور و رفاه مردم ضربه‌ای وارد نشود؛ راه آن چیست. راه آن این است که مراجعه کنیم به درون کشور، به درون ملت، از نیروهای درونی کشور استفاده کنیم.»^(۹)

۱۳۹۲/۱/۱۰*

۱) ۱۳۶۴/۱۱/۲۸

۲) همان

۳) همان

۴) مصاحبه رادیویی، ۱۳۶۸/۱۲/۵

۵) همان

۶) همان

۷) بیانات در پاسخ به سوالات در دانشگاه تهران، ۱۳۶۸/۱۲/۱۴

۸) دیدار با وزیر، معاونان و مشاوران وزارت معادن و فلزات، ۱۳۶۴/۱۲/۱۵

۹) بیانات در دیدار مردم قم، ۱۳۹۳/۱۰/۱۷

در اقتصادی که متکی به منابع زیرزمینی است ، وقتی قرار شد که این ذخیره ی تاریخی را مدام خام فروشی کنیم، به حالت «بچه پولداری ملی» - مثل بچه پولدارها که قدر پول را نمیدانند، هر جور دستشان بیاید خرج میکنند - کشور را بخواهیم اداره کنیم، آنجا نه نخبه شناسایی میشود، نه به نخبه احساس احتیاج میشود، نه نخبه میتواند نقش ایفا کند.

۱۳۹۳/۷/۳۰